

Det frivillige sociale arbejde og kommunalreformen – udviklingsmuligheder og barrierer

SOCIALMINIS

Det frivillige sociale arbejde og kommunalreformen – udviklingsmuligheder og barrierer

Indholdsfortegnelse

Hvordan fremtidssikrer vi det frivillige sociale arbejde?	4
Plads til forskellighed	6
En bred og åben proces	8
Seks ens pensionistforeninger?	10
Den Sociale Vejviser	11
Fokus på forandring	12
Tænk i løsninger på kort og på lang sigt	14
Seks gode råd til samarbejde	15
Forskellige veje til en strategi for det frivillige sociale arbejde	16
Uddrag fra to frivillighedspolitikker	17
Hvis du vil vide mere	20

Lov om social service

§ 115 Kommunen og amtskommunen samarbejder med frivillige sociale organisationer og foreninger.

Stk. 2. Kommunen og amtskommunen afsætter årligt et beløb til støtte af frivilligt socialt arbejde.

Stk. 3. Rammerne for samarbejdet fastlægges i den enkelte kommune og amtskommune.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter retningslinjer for kommunens og amtskommunens indsendelse af redegørelser om den lokale udvikling i det frivillige sociale arbejde og retningslinjer for den centrale opfølgning.

Den 1.1.2007 ændres § 115 til § 18 følge af kommunalreformen

Der udgives hvert år en redegørelse, der giver et billede af, hvordan det går med samarbejdet mellem de frivillige sociale organisationer og kommunerne eller amterne efter servicelovens § 115. Samarbejdet skal gavne de borgere, der har brug for hjælp og støtte, og styrke det forebyggende arbejde, bl.a. ved at kommuner og amter får et godt kendskab til den lokale frivillige sociale indsats. Redegørelsen beskriver samarbejdet og kommuners og amters økonomiske støtte til de lokale frivillige sociale aktiviteter, og der er eksempler på et ganske velfungerende samarbejde. Redegørelsen kan hentes på www.social.dk under 'Det frivillige Danmark'. Redegørelsen 2005 er udarbejdet af Rambøll Management for Socialministeriet.

I forbindelse med redegørelsen er der yderligere fokuseret på, hvordan kommuner og frivillige sociale organisationer kan tænke fremad og arbejde strategisk med de udfordringer og muligheder, der opstår i forbindelse med kommunalreformen.

Rambøll Management har sammen med fire kommuner og de lokale frivillige sociale foreninger og organisationer arbejdet med strategiudviklingsprocesser i fire workshops. Rambøll Management har i processen inddraget både forskellige frivillige samt ansatte og politikere i kommunerne. Det er erfaringerne fra dette strategiarbejde, som gives videre med denne pjece.

De fire kommuner blev valgt, fordi de allerede var gået i gang med at tænke over det fremtidige samarbejde, og fordi de er forskellige: **Frederiksberg** er den store bykommune, der ikke oplever sammenlægning med andre; **Gribskov** består af to næsten lige store landkommuner, der begge har haft en aktiv frivillig sektor; **Ny Vejle** er en sammenlægning af en stor kommune og en række mindre nabokommuner; mens **Ny Assens** er sammenslutningen af seks mindre landkommuner. For hver af de fire kommuner er der udarbejdet et strategipapir. Disse papirer kan hentes på www.social.dk under 'Det frivillige Danmark'.

Læsevejledning

Vejviseren er tænkt som inspiration til udviklingen af et fremtidigt samarbejde mellem de nye kommuner og de frivillige sociale organisationer. Der er tale om erfaringer, ideer og råd, der udspringer af de workshops, der er gennemført med de fire kommuner. Det skal i den forbindelse understreges, at ikke alle kommuner og frivillige står over for de samme udfordringer. Derfor kan det, der er et godt råd for den ene, virke banalt for den anden. Men vi håber, at mange alligevel kan finde inspiration til at udvikle samarbejdet i netop deres lokalområde.

Hvordan fremtidssikrer vi det frivillige sociale arbejde?

En række kommunale myndigheder, politikere og lokale frivillige sociale organisationer har i fællesskab udarbejdet en strategi for det fremtidige samarbejde på § 115-området.

Selvom kommunalreformen betyder, at de nye kommuner har travlt med nye opgaver på en lang række områder, er det vigtigt, at også det frivillige arbejde bliver prioriteret.

Kommunalreformen betyder ændringer på en lang række områder. Kommunerne får nye opgaver, nye samarbejdspartnere og nye budgetter. På samme vis får frivillige sociale organisationer nye samarbejdspartnere. Det skaber et behov for en synliggørelse af § 115-området, der handler om kommunernes og amternes samarbejde med de frivillige sociale organisationer.

De frivillige sociale foreninger og organisationer udfylder en vigtig funktion i landets kommuner. De tilbyder fællesskab, menneskeligt samvær, personlige bånd og netværk.

Det er derfor af afgørende betydning, at det frivillige sociale arbejde forankres i de nye kommuner.

Behov for en strategi for samarbejdet om det frivillige sociale arbejde

For at sætte fokus på det frivillige sociale arbejde har frivillige sociale organisationer og kommunale myndigheder i en række af de nye kommuner valgt at gøre en ekstra indsats. De vil sikre, at man får debatteret kommunalreformens indvirken på det lokale frivillige arbejde. De vil sikre, at den omlægning af

De tre områder der skal kigges på i en strategiprocess

strukturer, der netop nu finder sted, bliver afsættet for en fremadrettet strategi for det fremtidige samarbejde mellem den kommunale myndighed og de frivillige organisationer på det sociale område.

I denne pjece kan du læse eksempler på, hvad strategiarbejdet i fire kommuner har handlet om. De fire kommuner er Frederiksberg, Ny Vejle, Ny Assens og Gribskov Kommune.

Sigtet med pjecen er at inspirere andre til selv at begynde på en strategiudviklingsproces. Pjecen henvender sig både til kommunale forvaltninger og frivillige sociale organisationer, da erfaringerne fra de fire udvalgte kommuner viser, at en effektiv strategi tager afsæt i et samarbejde mellem de parter, der må være involveret.

God fornøjelse!

Plads til forskellighed

En central udfordring i forbindelse med kommunalreformen er at sikre, at alle involverede parter kommer til orde. Samtlige erfaringer skal inddrages i det nye kommunesamarbejde og det er derfor af afgørende betydning, at også frivillige sociale organisationer med et mindre institutionaliseret samarbejde bliver dagsordensættende.

Det lyder som en kliché, når rummelighed og respekt for forskellighed fremhæves som en central udfordring i den forestående kommunalreform. Ikke desto mindre er det en afgørende forudsætning, at den frivillige sociale sektor bliver udviklet inden for de nye kommuners rammer.

Tager planlægningen af det fremtidige samarbejde alene afsæt i den mest udviklede kommunes samarbejdsform, kan der opstå konflikter over de nuværende kommunegrænser – og det hæmmer den fremtidige udvikling.

En konflikt mellem større og mindre kommuner

Den største udfordring findes i de kommuner, hvor udviklingsniveauet inden for den frivillige sociale verden befinder sig på forskellige stadier.

Oftentimes er der tale om en konflikt mellem større og mindre kommuner. De større kommuner har typisk et mere formaliseret samarbejde end mindre kommuner. Her eksisterer oftere en frivilligpolitik, et frivilligcenter og/eller et frivilligråd. Når de frivillige og de kommunale myndigheder overvejer fremtidigt samarbejde, er det nemmeste tit at tage afsæt i den mest udviklede organisationsform. Men det er ikke fremmede for

samarbejdet mellem organisationerne inden for den nye kommunes grænser.

Denne situation oplevede de frivillige i Ny Vejle Kommune. På den ene side stod Vejle Kommune, en storkommune med en høj grad af organisering, og på den anden side stod fire mindre landkommuner: Give, Egtved, Jelling og Børkop. Vejle har et velfungerende frivilligcenter og et fast, etableret samarbejde mellem kommunen og den frivillige sociale verden. Landkommunerne har mange lokale ildsjæle, men er uden en formel organisering.

"Vi var et storbysamfund med alle de fordele, der knytter sig til det. Vi blev derfor mødt med holdningen, at Vejle ikke skulle komme og spille storebror."

(Ellen Cortnum, daglig leder Frivilligcenter Vejle)

Stormøde på tværs af kommuner

I Ny Vejle Kommune var de frivillige sociale organisationer bevidste om denne problemstilling. For at sikre, at alle erfaringer og al ekspertise blev udnyttet, valgte de i fællesskab at starte en åben proces. Der blev indkaldt til stormøde, og 150 frivillige fra den nye storkommune deltog.

Via stormødet blev der skabt et rum, hvor de eksisterende aktiviteter og indsatsområder i fællesskab kunne vendes. Det blev tydeligt, hvor de lokale frivillige, sociale organisationer internt kunne lære af hinanden, og det stod klart, at andre kommuner end Vejle havde erfaringer, der var værd at trække på i det fremtidige samarbejde.

"Det stormøde skabte grundlaget. Det betød, at ingen følte sig glemt, og at vi fik et ligeværdigt samarbejde."

(Ellen Cortnum, daglig leder Frivilligcenter Vejle)

Plads til forskellighed

Skismaet fra Ny Vejle Kommune er langt fra unikt. Frivillige i mindre kommuner kan være skeptiske over for et forpligtende samarbejde med frivillige i de større kommuner. Det er derfor vigtigt at sætte fokus på den fælles udvikling og sikre inddragelse af alle centrale aktører.

Alternativet er, at man rundt om i landet vælger at bevare den eksisterende struktur på grund af manglende tiltro til, at nabokommunen har et lige så velfungerende frivilligområde som en selv eller på grund af nervøsitet for, at nabokommunen vil løbe ens eget frivillige arbejde over ende.

Griber man som de frivillige i Ny Vejle chancen, kan kommunesammenlægningen blive en oplagt mulighed for at få revurderet sin nuværende praksis, få input til en udvikling og en styrket indsats på frivilligområdet.

Husk

- Plads til forskellighed er en forudsætning for et udviklende samarbejde.

Husk

- Der er mange erfaringer, som er vigtige at få med. Inddrag dem alle i det nye kommunale samarbejde.

En bred og åben proces

En ny organisering af frivilligområdet kan have betydning for fordelingen af § 115-midler. Det er derfor centralt, at det fremadrettede arbejde med udformningen af samarbejdet mellem kommunale myndigheder og frivillige sociale organisationer er bredt forankret i det frivillige landskab.

Omstruktureringen af samarbejdet mellem den kommunale myndighed og de frivillige sociale organisationer kan foregå på mange måder.

I den ene ende af spektret kan beslutningen om en eventuel ny placering træffes alene i politisk regi. I den anden ende træffes der ikke beslutning om en placering. Her overlades kontakten helt og holdent til de frivillige sociale organisationer, der – sammen eller hver for sig – kan henvende sig til kommunen, når de har behov for det.

Imellem de to yderpunkter findes en række forskellige processer, der i større eller mindre grad inddrager de frivillige sociale organisationer og/eller myndigheder i et samarbejde.

Samarbejde i udvalg

Processen om den fremtidige udformning af samarbejdet mellem myndighed og frivillige sociale foreninger og organisationer kan udformes på mange forskellige måder. Mulighederne afhænger især af, hvordan de frivillige sociale organisationer er organiseret.

Har de frivillige foreninger et talerør i alle de gamle kommuner, kan man gennemføre størstedelen af processen om det fremtidige samarbejde i et udvalg. Her kan de forskellige lokale repræsentanter for den frivillige verden deltage sammen med repræsentanter fra den kommunale myndighed.

En bred proces tager tid

Repræsentanterne fra den frivillige verden har et bagland, der består af mange forskellige foreninger og organisationer.

I de tilfælde, hvor de frivillige sociale organisationer ikke har fælles fora, er det helt centralt, at kommunens nye frivillighedsstrategi udformes i en åben og bred proces.

Uden åbenhed er det vanskeligt at sikre opbakning og legitimitet til samarbejdet endstige opbygge en stærk og velfungerende frivillig social verden. Derfor er det først og fremmest vigtigt ikke at haste processen igennem. Det kræver tid at få inddraget frivillige sociale organisationer – specielt dem, der ikke er organiseret med formelle entydige hierarkier.

Arbejdes der med for stramme tidsplaner, er der en fare for, at kun de større frivillige sociale foreninger og organisationer får indflydelse.

Start med stormøde

En god måde at kickstarte en åben og inddragende proces på, er at indkalde til stormøde blandt alle de frivillige sociale organisationer i den nye storkommune.

Denne model valgte de frivillige sociale organisationer i Ny Vejle kommune. På stormødet nedsatte de dels en styregruppe med repræsentanter fra alle de tidligere kommuner, dels tre arbejdsgrupper med fokus på emner som udviklingen af en fælles frivillighedspolitik, fælles frivilligcenter samt et fælles intranet.

Arbejdsgrupperne fik til opgave at udarbejde udkast til både indhold og struktur, hvorefter udkastet blev sendt til høring hos samtlige frivillige sociale organisationer i den nye kommune. På den måde fik alle mulighed for at sætte deres fingeraftryk på processen og komme til orde.

Udvalg eller stormøde?

Om man skal bruge et udvalg, et stormøde, en kombination eller noget helt tredje bør afhænge af, hvordan området er organiseret. Har man et velfungerende og repræsentativt samarbejdsforum for de frivillige organisationer, hvor alle de forskellige aktive kan komme til orde, kan man i højere grad arbejde i udvalg. Har man ikke en sådan organisering – eller vil man gerne brede processen ud til flere, hvilket kan være en fordel i forbindelse med sammenlægningerne – kan man med fordel arrangere et stormøde.

Husk

- At et stormøde får værdi gennem den brede åbne debat
- At alle frivillige sociale organisationer skal repræsenteres – også de organisationer, som forvaltningen eller den frivillige sektor ikke i forvejen har et samarbejde med
- At indkalde i god tid, så flest mulige har mulighed for at deltage
- At det er vigtigt at have en relativ lang beslutningsproces, så der er tid til at debattere

Frivilligråd

Både frivillige sociale organisationer og kommunen kan tage initiativ til at oprette frivilligrådet. Gennem løbende møder bliver frivilligrådet et naturligt bindeled mellem den kommunale og frivillige verden.

Et frivilligråd kan være med til at styrke dialogen mellem kommunen og de frivillige sociale organisationer og dermed fremme samarbejdet omkring frivilligt socialt arbejde. Frivilligrådet sammensættes af repræsentanter fra en bred vifte af frivillige sociale organisationer og kan etableres med eller uden kommunale repræsentanter.

Sikres det, at frivilligrådet repræsenterer de frivillige sociale organisationer, kan rådet blive et talerør og være kommunens sparringspartner. På den måde kan frivilligrådet bidrage til at fremme og styrke det frivillige sociale arbejde i kommunen og eventuelt varetage forskellige arbejdsopgaver. Frivilligrådet kan f.eks. udgive en vejviser over kommunens frivillige tilbud, arrangere en årlig frivilligmarkedsdag eller afholde temadage for de frivillige sociale organisationer i kommunen.

Kommunalbestyrelsen kan evt. give frivilligrådet høringsret eller ret til at indstille til Socialudvalget i forskellige

spørgsmål af betydning for de frivillige foreningsliv, f.eks. udformningen af en frivillighedspolitik eller fastlæggelse af kriterierne for tildeling af § 115-støtten. Det er også muligt at give indflydelse på selve fordelingen af § 115-støtten. Ifølge § 17 stk. 4 i lov om kommunernes styrelse kan kommunalbestyrelsen nedsætte særlige udvalg til varetagelse af bestemte hverv eller til udførelse af forberedende eller rådgivende funktioner for kommunalbestyrelsen, økonomiudvalget eller stående udvalg. Kommunalbestyrelsen bestemmer de særlige udvalgs sammensætning og fastsætter regler for deres virksomhed.

Kommunalbestyrelsen kan f.eks. beslutte at nedsætte et sådant udvalg til at rådgive kommunalbestyrelsen om forskellige spørgsmål om samarbejdet med de frivillige sociale organisationer og kommunen herunder fordelingen af § 115 midlerne. Udvalget kan sammensættes, som man lokalt finder det mest hensigtsmæssigt og kan eksempelvis bestå af både kommunalbestyrelsesmedlemmer og repræsentanter for de frivillige sociale organisationer.

Udvalget har ikke nogen beslutningskompetence, men kan indstille til kommunalbestyrelsen eksempelvis om fordeling af § 115 støtten, jf. Vejledning om kommuner og amters samspil med frivillige sociale organisationer og foreninger, 2006.

Seks ens pensionistforeninger?

Sammenlægningen af kommunerne kan få den konsekvens, at der i den nye storkommune findes flere frivillige sociale foreninger, der arbejder inden for samme område. Skal foreningerne slå sig sammen, eller skal de vedblive at være en række ens og af hinanden uafhængige foreninger? I sidste instans er det de frivillige sociale foreninger, der skal træffe valget – et valg der kræver grundige overvejelser.

Balancegangen mellem fornyelse og udvikling på den ene side og på den anden side fastholdelse af det, der virker, kan være vanskelig.

Skal man ændre på en velfungerende forening? Skal foreninger på tværs af de gamle kommunegrænser sammenlægges, blot fordi de arbejder inden for samme område? Kommunalreformen mindsker jo ikke den geografiske afstand. Og de frivillige har jo valgt at være aktive i netop den forening.

Fordele og ulemper

Der er ikke noget rigtigt eller forkert svar på, hvad de frivillige sociale organisationer skal gøre – men det er noget, organisationerne aktivt bør tage stilling til.

Frivillige sociale organisationers overvejelser bør tage udgangspunkt i, om der er andre organisationer, der virker inden for samme felt eller målgruppe.

Husk

- Overvej om der er behov for flere ens frivillige sociale organisationer - svaret er ikke givet.

Derudover bør de overveje, hvad den geografiske afstand betyder for foreningens aktiviteter. Vil interessen for at være frivillig eller interessen i at deltage i aktiviteterne falde?

Det er samtidig vigtigt at være opmærksom på den kommunale myndigheds præferencer og opfattelser. Har kommunen præferencer i forhold til anvendelsen af § 115-midler? F.eks. at de kun vil støtte én pensionistforening. Hvis det er tilfældet, kan det måske være et argument for en sammenlægning. Hvis man derimod vælger at have flere ens foreninger, kan det være vigtigt at synliggøre, hvorfor man vil bevare forskelligheden og selvstændigheden.

Social vejviser kan skabe politisk gennemslagskraft

I Ny Assens Kommune har de frivillige sociale organisationer dannet en paraplyorganisation for at få et fælles samarbejdsforum. Det har indtil videre resulteret i et fælles udspil til den nye kommunes frivilligindsats.

For at skabe overblik over de mulige samarbejdsområder og belyse mængden af frivillige sociale tilbud udarbejdede de frivillige sociale organisationer en social vejviser. Vejviseren kortlagde det frivillige sociale arbejde, der udføres i den nye storkommune.

Sigtet blandt de frivillige var dels at få et overblik over, hvilke sociale organisationer der fandtes, og hvilke aktiviteter de lavede. Dels at det blev et led i en strategi om at styrke hele den frivillige sociale sektors rolle i den nye kommune.

Husk

- Det er vigtigt at frivillige sociale organisationer aktivt forholder sig til hinandens arbejde og undersøger samarbejdsmulighederne.

Social vejviser

En effektiv måde at sætte fokus på det frivillige sociale arbejde er at udarbejde en social vejviser.

Hvad er en social vejviser?

En social vejviser er et hurtigt opslagsværk – enten på en hjemmeside eller som en tryksag. En social vejviser er en kortlægning af alle de frivillige sociale aktiviteter, der eksisterer inden for den nye kommunes grænser. Den kan indeholde oplysninger om alle de tilbud, der findes i kommunen. Hvem er målgruppen, hvor og hvornår finder aktiviteterne sted samt telefonnumre på de kontaktpersoner, der kan rettes henvendelse til, hvis man som borger er interesseret i at deltage, hjælpe til eller bare høre nærmere.

Hvad kan en social vejviser bruges til?

En social vejviser kan dokumentere den nuværende frivilligindsats og skabe synlighed om det arbejde, der udføres. En social vejviser gør det lettere for brugerne at benytte sig af alle de sociale tilbud, der findes. Endelig kan en social vejviser hjælpe kommunen, de frivillige sociale foreninger og organisationer med at få et overblik over alle de aktiviteter, der eksisterer i den nye kommune. Er der foreninger, der med fordel kan samarbejde eller sammenlægges? Er der aktiviteter i nabokommunen, som ser spændende ud, og som man kan lære af? Er der særlige grupper - unge eller gamle - der mangler tilbud?

Tjekliste til en social vejviser

Både de frivillige sociale organisationer og den kommunale myndighed kan med fordel tage initiativ til at udarbejde en social vejviser. Uanset hvem der gør det, er der en række ting, der er vigtige at huske.

- 1) Sammensæt en gruppe af centrale repræsentanter fra alle de gamle kommuner.
- 2) Indhent alle nødvendige informationer om det frivillige sociale arbejde, der i dag udføres i samtlige af de gamle kommuner.
 - Hvilke foreninger eksisterer der?
 - Hvilke aktiviteter laver de?
 - Hvem er målgruppen?
 - Hvor og hvornår foregår det?
 - Hvem kan man kontakte?
 - Tag i første omgang udgangspunkt i de frivillige sociale foreninger, der har fået § 115-midler, men vær opmærksom på, at dette ofte ikke er en udtømmende liste. Sæt eventuelt en annonce i de lokale husstands- omdelte aviser.
 - Tjek at alle indkomne oplysninger er korrekte
- 3) Udbred kendskabet til vejviseren. Hvis den skal virke, skal den kendes af alle.

Fokus på forandring

I en omfattende forandringsproces som kommunalreformen er der en oplagt mulighed for at tænke nye tanker. En væsentlig udfordring i store forandringsprocesser er at sikre, at potentialer og muligheder bliver adresseret og udnyttet.

For tiden er der meget fokus på de nye kommunale myndigheders interne organisering. I den sammenhæng er det vigtigt, at kommunen tænker § 115-området ind fra starten, så det fremtidige frivillige sociale arbejde forankres i de nye kommuner.

Arbejdet i de frivillige sociale organisationer bliver lettere, hvis der er en tydelig indgang til den kommunale myndighed. En manglende koordination af arbejdet, og manglende dialog mellem de frivillige sociale organisationer og de nye kommuner, kan gøre det vanskeligere at bevare en god kontakt og dermed et frugtbart samarbejde.

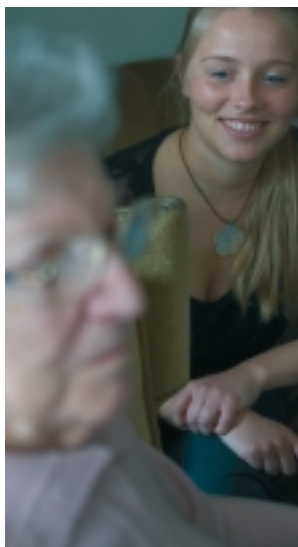
Derfor er det vigtigt at have fokus på samarbejdet – og hvordan det skal udmøntes.

Rammerne for nytænkning

Gode måder at få nye ideer til at arbejde med frivillighedsområdet er workshops, stormøder, arbejdsgrupper og udvalg med deltagelse af både frivillige, kommunalt ansatte og politikerne. Både forvaltningen og de frivillige sociale foreninger kan med fordel tage initiativet.

Ved at sætte folk fra de forskellige verdener sammen kan der opstå nye og interessante ideer til alternative opgaveløsninger. Ideer der tager udgangspunkt i situationen efter 2007.

Fra de otte workshops, der er gennemført i Gribskov, Ny Vejle, Ny Assens og Frederiksberg Kommuner er der kommet mange nye ideer til, hvordan man kan arbejde med frivillighedsindsatsen.

4 gode ideer fra de gennemførte workshops

1. Arbejd med frivillighed på sundhedsområdet i kommunerne, så man fremmer en frivillig indsats i kommunernes nye opgaver.
2. Opkvalificer de frivillige gennem kurser og uddannelse. Kommunen kan vælge at tilbyde relevante kurser til frivillige, f.eks. tilbyde frivillige, der arbejder med udsatte grupper og ældre, et førstehjælpskursus.
3. Lær af de gode erfaringer fra frivillige i de kommuner, man skal sammenlægges med. En god indsats, der skaber resultater i en kommune, kan sikkert udbredes til hele kommunen med gode resultater.
4. Tænk på tværs af arbejdsområder. Måske kan de frivillige, der arbejder med ældre, lære noget af dem, der arbejder med udsatte børn. Eller måske kan områderne tænkes sammen, så de ældre måske besøger børn i en "bedstemor-ordning". Det kan i hvert fald være en ide i at sætte sig sammen og se, om man kan lære af hinanden eller samarbejde på nye måder.

En tydelig indgang til kommunen

Som kommunal myndighed er det vigtigt at skabe klarhed over for de frivillige sociale organisationer. Hvem skal de frivillige stille alle deres § 115-spørgsmål til? Hvilken forvaltning har ansvar for hvilke områder?

En god ide kan derfor være at udpege én central ansvarlig instans – en kontaktperson, som er ansvarlig for dialogen med de frivillige sociale foreninger. En kontaktperson, som kan sikre samling og overblik internt i kommunen, og som er i stand til at skabe klarhed i strømmen af informationer.

Et stærkt samarbejde mellem den kommunale myndighed og de frivillige sociale foreninger kræver en løbende dialog, og her kan en central kontaktperson være en vigtig grundsten.

Tænk i løsninger på kort og på lang sigt

I sammenlægningskommunerne er det vigtigt at opnå enighed om, om der skal etableres et frivilligcenter, et frivilligråd og om der skal udarbejdes en frivilligpolitik. Derfor er det en god idé at tænke både på kort og på lang sigt. De frivillige sociale organisationer kan lægge ud med kun at reorganisere et udsnit af deres aktiviteter, og samtidig udarbejde en samlet strategi for, hvordan man på lang sigt ser hele det frivillige sociale område omstruktureret.

Erindringen om de gamle kommunegrænser udviskes ikke pr. 1. januar 2007. De eksisterende organiseringer af det frivillige sociale arbejde vil danne udgangspunkt for den fremtidige organisering, og det er det rigtige fundament.

Meget har virket godt i mange kommuner, og det er oplagt at bygge videre på disse erfaringer. Men der kan også være en fare for, at både den kommunale myndighed og den frivillige sociale sektor tænker for meget i de gamle strukturer. Det kan være vanskeligt at ændre en frivilligpolitik, der har virket, eller et frivilligcenter, som har fungeret som samlingssted for frivillige sociale organisationer i den gamle kommune.

Det vigtige er, at både de frivillige sociale organisationer og den kommunale myndighed har blik for, om noget kan bevares, og om noget kan ændres her og nu eller på lang sigt.

En strategi for samarbejdet mellem de frivillige sociale organisationer og den kommunale myndighed kan derfor være at opstille langsigtede og kortsigtede mål for områdets udvikling.

Lokale satellitter

At tænke i de gamle kommunegrænser kan være en god løsning på kort sigt, da det sikrer kontinuitet. Men samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at det fastholder den gamle kommunestruktur, da de frivillige sociale organisationer fortsat vil orientere sig mod de gamle afgrænsninger.

For at fremme en sammensmeltning af det frivillige sociale arbejde i de nye kommuner er det vigtigt, at frivillige gennemfører aktiviteter, der rækker ud over de gamle kommunegrænser.

En mulighed er at have ét større frivilligcenter samt en center-satellit i hver af de gamle kommuner. Her bevares tilknytningen til de tidligere lokale afgrænsninger, og samtidig etableres en ny form for samarbejde. Det er vigtigt, at satellitterne knyttes tæt til centret, og at der arrangeres fælles aktiviteter. Det er afgørende, at der eksisterer et samarbejde på tværs af de gamle kommunegrænser, så status quo ikke ukritisk opretholdes.

Periodiske revisioner af frivillighedspolitikken

Selvom Frederiksberg Kommune beholder sin nuværende struktur, valgte de frivillige sociale organisationer, forvaltning og politikere at anskue kommunalreformen som en oplagt mulighed for at redefinere kommunens frivilligindsats.

De tre parter besluttede derfor i fællesskab at revidere frivillighedspolitikken hvert fjerde år i forbindelse med valg af ny kommunalbestyrelse. Frivillighedspolitikken skal

indeholde en handleplan med konkrete mål og delmål for udviklingen af det frivillige sociale arbejde. Ved at gøre planen tidsbegrænset sikres den kontinuerlige opmærksomhed på området.

Løbende revision af frivillighedspolitikken er et godt redskab til at sikre struktur og samklang mellem vision og praksis på det frivillige sociale område. Udarbejdes handleplanen i samspil mellem den kommunale myndighed, de frivillige sociale organisationer og det politiske niveau, som i Frederiksberg Kommune, er der ligeledes sikret politisk gennemslagskraft og en kollektiv refleksion frivillige, politikere og forvaltning imellem.

Seks gode råd til samarbejde

Sådan kan du styrke samarbejdet mellem den frivillige sociale verden og den kommunale myndighed:

1) Come together: Et stormøde blandt frivillige sociale foreninger i den nye kommune er en god kickstarter. Her kan I møde hinanden, få inspiration af hinandens erfaringer og vigtigst af alt danne fælles front. I kan fastlægge, hvad I vil opnå med et samarbejde og hvilke områder, I vil samarbejde om. Initiativet hertil kan med fordel både tages af de frivillige sociale organisationer og af kommunen. Det er vigtigt at man når bredt ud i forbindelse med et stormøde. Et godt samarbejde bør være forankret bredt blandt de frivillige sociale organisationer.

2) Start med et internat: Et godt samarbejde mellem forvaltning og de frivillige sociale organisationer forudsætter en løbende dialog, hvor man meningsudveksler og lærer hinanden at kende. Det kan derfor være en god ide at starte samarbejdet med et fælles internat centreret om et tema af betydning for både den frivillige sektor og den kommunale forvaltning. Et internat kan især være en god idé, hvis de frivillige er organiseret i et frivilligråd, en paraplyorganisation eller en anden form for samarbejdsorgan.

3) Intern drøftelse: Kommunen kan internt drøfte, hvordan de frivillige sociale organisationer være en ressource, og hvordan kommunen skaber en optimal ramme for det frivillige sociale arbejde.

4) Nedsæt arbejdsgrupper: Det er vigtigt at skabe debat, ejerskab og tage et ansvar. Det kan derfor være en god ide at nedsætte et antal arbejdsgrupper på tværs af de gamle kommunegrænser. Arbejdsgrupperne kan for eksempel sætte fokus på udviklingen af en frivilligpolitik, en fælles hjemmeside, en social vejviser eller etableringen af frivilligcenter eller frivilligråd. Kommunen kan med fordel også deltage i arbejdsgrupperne. Et alternativ til en arbejdsgruppe kan være et udvalg med deltagelse af de frivillige sociale organisationers repræsentanter eller en workshop for de interesserede. Hvilken model man vælger bør afhænge af, hvordan den frivillige sociale verden lokalt er organiseret.

5) Klar frivilligpolitik: Både kommunen og de frivillige organisationer bør afklare og præcisere samarbejdets fokus, indhold og form. Hvad er jeres målsætninger – på kort og på lang sigt? Hvilke værdier bygger jeres samarbejde på? Og hvad er de konkrete arbejds gange?

6) En tydelig indgang til kommunen: Skal der skabes klarhed og overblik i den kommunale organisering, er det en god ide, at der er en tydelig indgang til den kommunale forvaltning – eksempelvis i form af én kontaktperson. Et bindeled mellem den kommunale og den frivillige verden betyder lettere kommunikation i hverdagen.

Forskellige veje til en strategi for det frivillige sociale arbejde

Der er både fordele og ulemper forbundet med en strategiuudviklingsproces, der er drevet enten af den kommunale myndighed eller af de frivillige sociale foreninger. Nedenfor er en række af de centrale fordele og ulemper skitseret.

Kommunen tager teten

Fordele

- 1) Det involverer den kommunale myndighed
- 2) Der er en direkte kontakt til beslutningstagerne
- 3) Arbejdet kan indpasses med det øvrige program for sammenlægningsudvalget
- 4) Der er mulighed for økonomisk støtte i processen

Ulemper

- 1) Der er risiko for, at de frivillige sociale foreninger og organisationer opbygger en organisering, der udelukkende er tilpasset kommunens interesser. Frivilligt socialt arbejde er meget andet end det, den kommunale myndighed har interesse i
- 2) Der er risiko for, at de frivillige ikke føler sig inkluderet
- 3) Der er risiko for, at kun de større frivillige sociale foreninger bliver inddraget i processen

De frivillige sociale foreninger og organisationer tager teten

Fordele

- 1) De frivillige sociale foreninger kan opbygge en organisering efter eget ønske
- 2) De frivillige sociale foreninger kan få opbakning fra deres bagland
- 3) De frivillige sociale foreninger kan sikre bred repræsentation
- 4) De frivillige sociale organisationer kan sætte fokus på det interne samarbejde og ikke kun på samarbejdet med den kommunale myndighed

Ulemper

- 1) Der er en risiko for, at den organisering man opbygger, ikke har politisk gennemslagskraft
- 2) Der er en risiko for, at mål og visioner ikke understøttes politisk
- 3) Der er også her en risiko for, at kun de større foreninger bliver inddraget i strategiuudviklingsprocessen

Uddrag fra to frivillighedspolitikker

Skab klarhed over det frivillige sociale arbejde ved at udarbejde en frivillighedspolitik med klare mål og delmål for udviklingen af frivilligområdet. Frivillighedspolitikken kan med succes udarbejdes af såvel den kommunale myndighed som af de lokale frivillige sociale organisationer. Det er dog en god ide, at parterne sparrer med hinanden.

Neden for følger centrale uddrag fra udkastet til Gribskov og Ny Vejle Kommunes frivilligpolitik. Uddragene er sorteret efter tema. Læs og få inspiration til, hvordan I selv kan udarbejde en frivillighedspolitik i din kommune.

Visioner

I Gribskov Kommune ses det folkelige og demokratiske engagement i det frivillige sociale arbejde som en social kapital, der styrker sammenhængskraften i kommunen og lokalsamfundene. Det er dermed et vigtigt supplement til den kommunale indsats.

Uddrag fra udkast til Gribskov Kommunes frivillighedspolitik

Holdninger og værdier

De frivilliges styrke er, at de med udgangspunkt i deres livserfaringer og engagement kan være med til at støtte mennesker, der på den ene eller anden måde har brug for hjælp og støtte.

Ny Vejle Kommune finder det værdifuldt, at borgere tager medansvar for løsning af opgaver inden for social- og sundhedsområdet.

De frivillige kan ikke pålægges opgaver af kommunen, men de vælger og prioriterer selv deres indsats.

Det er vigtigt, at såvel mindre som større foreninger, organisationer eller projekter inden for det frivillige sociale arbejde syn-

liggøres og tilgodeses i forbindelse med en aktiv frivilligpolitik. Ny Vejle Kommune ønsker at styrke og synliggøre det frivillige sociale arbejde. Derfor støtter og medvirker kommunen aktivt til inspiration og dialog med de frivillige. Det har ingen konsekvenser, hvis foreninger ikke ønsker at deltage i samarbejdet. Det frivillige sociale arbejde skal være en mangfoldighed af initiativer, hvor borgere hjælper andre.

Uddrag fra udkast til Ny Vejle Kommunes frivillighedspolitik

Definitioner

En frivillig organisation er kendetegnet ved:

- Den er frivillig grundlagt (altså ikke fastlagt i lovgivningen)
- Den skal kunne nedlægge sig selv
- Den har ikke til formål at skabe overskud
- Den kan ikke udlodde overskud til medlemmer eller andre ejere
- Den frivillige indsats er grundlaget, og mindstekravet er ulønnet bestyrelsesarbejde

Uddrag fra udkast til Ny Vejle Kommunes frivillighedspolitik

Målet med samarbejdet

Målet for samarbejdet må derfor være:

- At skabe bedre sammenhæng i det sociale arbejde
- At sikre en åben og fordomsfri dialog i samarbejdet mellem kommunen og det frivillige sociale arbejde
- At skabe en gensidig respekt mellem det offentlige professionelle faglighed og de frivilliges personlige engagement
- At inddrage borgerne i løsning af sociale problemer

Uddrag fra udkast til Ny Vejle Kommunes frivillighedspolitik

Kommunens støtte

Midlerne opdeles i flere puljer:

- En pulje til iværksættelse af nye aktiviteter herunder engangsaktiviteter, som kan søges hele året.
- En pulje til drift af eksisterende aktiviteter som kan søges 1 x årligt.
- En pulje til aktiviteter på tværs af regionen, som kan søges 1 x årligt.
- Frivilligt Forum hører om fordeling af § 115-midler mellem puljerne.
- Der oprettes desuden en pulje til lokalt forankrede sociale og humanitære aktiviteter, som ikke umiddelbart kan rummes inden for kriterierne for § 115
- Kommunen yder tilskud til en del af driften af frivilligcentre efter SEL § 115. Den kommunale støtte til frivilligcentre ydes med henblik på at understøtte det frivillige sociale arbejdes uafhængighed og selvstændighed. Frivilligcentre kan efter aftale med kommunen købe bistand til administrative opgaver som bogføring, lønfastsættelse og -udbetaling, revision mv.

- Det skal afklares med de øvrige kommuner i regionen, hvorledes der kan ydes tilskud til det frivillige sociale arbejde i regionen/på tværs af kommunegrænser til erstatning for dels den fælleskommunale pulje og dels den tidligere amtslige støtte efter SEL § 115

Uddrag fra udkast til Gribskov Kommunes frivillighedspolitik

Den videre proces

Der indledes en proces med frivilligcentre med henblik på identifikation af samarbejdsflader mellem kommunerne og det frivillige sociale arbejde samt udarbejdelse af proces- og tidsplan, således at dette kan forelægges på Sundhedsudvalgets første dialogmøde i 2007.

Uddrag fra udkast til Gribskov Kommunes frivillighedspolitik

Frivillighedspolitikken evalueres i løbet af indeværende valgperiode – dog tidligst efteråret 2008.

Hvis du vil vide mere

Rådet for Frivilligt Socialt Arbejde

Formål

Rådet for Frivilligt Socialt Arbejde består af 12 personer, der er udpeget af socialministeren på baggrund af deres personlige erfaring med, engagement i og viden om frivilligt socialt arbejde. Rådet skal rådgive socialministeren og folkettingen om udviklingstendenser og muligheder inden for den frivillige sociale verden og varetage den frivillige sociale verdens interesser for at sikre gode rammebetingelser for de frivilliges arbejde. Rådets vision er en stærk frivilligsektor, der skaber menneskelig trivsel og sammenhængskraft i samfundet.

Opgaver

Rådet afgiver høringssvar, deltager som faglig ekspertise i arbejdsgrupper, sætter aktiviteter og projekter i gang, udarbejder analyser og politikforslag og afholder konferencer. Rådet arbejder ud fra en række temaer, og her er samarbejdet og dialogen med kommunerne en stor del af arbejdet. Rådet holder bl.a. oplæg på fællesmøder, rådgiver kommuner og frivillige sociale foreninger om samarbejdet og har derudover udarbejdet inspirationsmateriale om et muligt samarbejde. Du kan kontakte Rådet for rådgivning, oplæg og faglig sparring.

Kontakt

Rådet for Frivilligt Socialt Arbejde
Nytorv 19, 3. sal
1450 København K
Tlf. 33 93 52 93
Email: info@frivilligraadet.dk

Læs mere om Rådet og Rådets arbejde på
www.frivilligraadet.dk

FriSe – Frivilligcentre og Selvhjælp i Danmark

Formål

FriSe er landsorganisation for landets lokale frivilligcentre og selvhjælpsprojekter. FriSes formål er at understøtte det frivillige arbejde og selvhjælpen lokalt. Landsorganisationens arbejde består blandt andet i støtte til medlemsorganisationerne, interessevaretagelse og udvikling af projekter, der understøtter formålet. Frivilligcentrene arbejder blandt andet med formidling af frivilligt arbejde, foreningsservice og opstart og drift af nye projekter, mens selvhjælpsprojekterne arbejder med igangsættelse af selvhjælpsgrupper.

Opgaver

Landsorganisationen FriSe og de lokale frivilligcentre har lang tids erfaring i at medvirke til processen med at skabe gode rammer for det frivillige sociale arbejde lokalt. På www.frise.dk finder I oplysninger om de enkelte frivilligcentre og selvhjælpsprojekter, så I kan kontakte dem med henblik på at få hjælp til at lave et dialogmøde, aftale et besøg eller få information og inspiration. Du kan også kontakte FriSes sekretariat og lave en aftale med en konsulent.

Kontakt

FriSe - Frivilligcentre og Selvhjælp i Danmark
Østeraagade 2, 1. tv.
9000 Aalborg C
Tlf. 98 12 24 24
Email: frise@frise.dk

Læs mere om FriSe på www.frise.dk
Besøg også FriSes projekter www.selvhaelp.dk
og www.frivilligjob.dk

Center for frivilligt socialt arbejde

Formål

Center for frivilligt socialt arbejde er et landsdækkende videns- og udviklingscenter. Centret blev oprettet i 1992 med det formål at støtte og udvikle det frivillige sociale arbejde i Danmark.

Centret hjælper frivillige og frivillige sociale organisationer med at udvikle rammer for frivilligt socialt arbejde, som kan tiltrække nye generationer af frivillige og fremme udvikling og læring.

Centret arbejder også med at udvikle samarbejde mellem frivillige sociale organisationer, offentlige myndigheder og private virksomheder. Og endelig bidrager de med viden til Socialministeriets arbejde på området.

Centret er organiseret som en selvejende institution under Socialministeriet og har en bestyrelse på otte medlemmer, som repræsenterer Socialministeriet, Rådet for frivilligt socialt arbejde, Frivilligcentre og Selvhjælp i Danmark (FriSe), Foreningen af Socialchefer i Danmark og forskningen.

Opgaver

Center for frivilligt socialt arbejde arbejder med rådgivning, kursus- og konsulentvirksomhed, organisations- og netværksudvikling, udvikling af modeller for samarbejde mellem frivillige og offentlige organisationer, analyse-, projekt- og udviklingsopgaver samt med information og formidling af viden.

Kontakt

Center for frivilligt socialt arbejde
Pantheonsgade 5, 3. sal, Postboks 1122
5100 Odense C
Tlf. 66 14 60 61
Email: info@frivillighed.dk

Læs mere om centeret på www.frivillighed.dk

Frivilligt Forum

Formål

Frivilligt Forum repræsenterer de frivillige sociale organisationer i Danmark ud fra civilsamfundets synsvinkel. I diverse samarbejdsorganer og i den offentlige debat skal Frivilligt Forum sikre, at de frivillige sociale organisationer gør sig gældende med en samlet stemme, således at det synliggøres, at de frivillige sociale organisationer repræsenterer en særlig samfundsmæssig sektor uafhængig af stat og marked.

Frivilligt Forum er organisationernes landsorganisation. Samtidig med, at Frivilligt Forum skal give de frivillige organisationer en samlet stemme i den offentlige debat, skal organisationen også bidrage til at styrke den frivillige sektors identitet blandt de frivillige medarbejdere.

Frivilligt Forum skal være en vigtig stemme i den danske velfærds politik og bidrage til at sikre en anerkendelse af det frivillige sociale arbejdes grundfunktioner i form af den frivillige sektors kritiske, demokratiske og metodeudviklende rolle.

Opgaver

Frivilligt Forum sætter fokus på store generelle emner som præger frivilligdebatten: Finansiering og evaluering af det frivillige sociale arbejde. Frivilligt Forum afholder temamøder og konferencer om disse emner. Foreningen deltager med oplæg på fællesmøder, har konsulentvirksomhed for medlemsorganisationerne og samarbejder med andre aktører på området.

Kontakt

Frivilligt Forum
Valdemarsgade 4, 2.
1665 København V
Tlf. 33 23 30 61
Email: sekretariatet@frivilligtforum.dk

Læs mere om Frivilligt Forum på www.frivilligtforum.dk

Titel: Det frivillige sociale arbejde og kommunalreformen
– udviklingsmuligheder og barrierer

Udgiver:

Socialministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Tlf. 33 92 93 00

Redaktion:

Rambøll Management

Udgivelsesår: September 2006

Udgave: 1. udgave

Oplag: 4.000 stk.

ISBN-10: 87-7546-371-7

ISBN-13: 9788775463718

Vejviseren kan bestilles hos
Socialministeriets lovekspedition

Holmens Kanal 22

1060 København K

Tlf. 33 92 93 26

kl. 10.30 - 12.00 og 13.00 - 15.00

Email: ktlex@sm.dk

Vejviseren kan også hentes på www.social.dk

Grafisk opsætning:

MONTAGEbureauet ApS

Fotos:

Forsidefoto og side 19: Lars Grunwald

Øvrige fotos fra Socialministeriets fotoarkiv

Tryk:

Kailow Graphic A/S

